

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชร ทวีวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สิงห์คำ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุน

จาก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2568

ชื่อเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
การเกษตรในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้วิจัย เพชร ทิววงศ์* จรรยา สิงห์คำ*

ปีที่แล้วเสร็จ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษาลักษณะการผลิตและปัญหาในการผลิตทุเรียน 3) ศึกษาระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ 4) วิเคราะห์คุณลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างทั้งสองฝ่าย การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีประชากรในส่วนของกรวิจัยเชิงปริมาณคือเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ทุเรียนในตำบลท่าอิฐและตำบลบางตะไนย์ จำนวน 60 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 52 รายตามสูตรของ Krejcie and Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การเลือกแบบเจาะจงจากผู้นำกลุ่มเกษตรกร 6 ราย และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 3 ราย รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 58.56 ปี มีประสบการณ์ปลูกทุเรียนเฉลี่ย 15.89 ปี และเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ทุเรียนนนท์โดยเฉลี่ย 6.84 ปี ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยน้อยกว่าต้นทุน และกว่าร้อยละ 67 ยังไม่มีผลผลิตจำหน่าย 2) เกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์หมอนทองในพื้นที่กลุ่มแบบยกร่อง โดยใช้ระบบน้ำจากธรรมชาติร่วมกับประปา ใช้ปุ๋ยเคมีควบคู่กับปุ๋ยอินทรีย์ ตรวจดินและค่าน้ำบางส่วน มีการจัดการแมลงศัตรูพืชด้วยสารเคมี และมีระบบการผลิตแบบผสมผสาน การขายส่วนใหญ่เป็นแบบจอล่วงหน้าหน้าสวน ยังขาดการใช้ช่องทางออนไลน์และเครื่องหมายรับรองมาตรฐานอย่างทั่วถึง 3) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมิติการมีส่วนร่วม รองลงมาคือการปรึกษาหารือและการมีส่วนเกี่ยวข้อง 4) ลักษณะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ กิจกรรมร่วม วัตถุประสงค์ รูปแบบ และเป้าหมายการสื่อสาร โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่าง LINE เพื่อสนับสนุนการสื่อสารสองทาง ทั้งนี้ พบว่าปัญหาน้ำเค็มเป็นปัจจัยเดียวที่ส่งผลกระทบต่อระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในทุกระดับ โดยใช้วิธีการที่เข้าถึงง่าย และสนับสนุนด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม 2) ควรส่งเสริมมาตรฐานผลผลิต (GAP, GI) ควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ภาครัฐควรบริหารจัดการปัญหาน้ำเค็มอย่างเป็นระบบ พร้อมเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมการเกษตร ทุเรียน เกษตรกรแปลงใหญ่ นนทบุรี

*สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Title: Participatory Communication between Durian Farmer Groups and Agricultural Extension Officers in Pak Kret District, Nonthaburi Province

Researcher: Pech Taveevong*, Junya Singkham*

Completion: 2025

Abstract

This research aimed to: 1) study the social and economic characteristics of durian farmers in Pak Kret District, Nonthaburi Province; 2) investigate the production practices and problems of durian farming; 3) examine the level of participatory communication between farmers and agricultural extension officers; and 4) analyze the characteristics of participatory communication between farmers and extension officers. For the quantitative part, the population comprised collaborative durian farmers in Tha It and Bang Tanai Subdistricts, totaling 60. The sample size was calculated using Krejcie and Morgan's formula at a 95% confidence level, resulting in a sample size of 52 participants. Data were collected through interviews and analyzed using frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. For the qualitative part, the sample consisted of six collaborative durian farmer leaders (president, vice president, and secretary) and three district agricultural extension officers, selected through purposive sampling. Data were collected using in-depth interviews and analyzed using content analysis.

The study found that: 1) Most farmers were male, averaging 58.56 years of age with 15.89 years of durian farming experience, and 6.84 years as members of the district-level Nonthaburi Durian Conservation Club. Most relied on family labor, had lower income than production costs, and 67.31% had no harvestable yield. 2) Farmers predominantly cultivated the Monthong variety in lowland raised-bed orchards, using both natural and tap water, combined chemical and organic fertilizers, and relying on chemical pest control. Integrated farming was practiced, though online marketing and quality certification were limited. 3) Participatory communication was rated high, particularly in participation, consultation, and involvement dimensions. 4) Communication characteristics covered four dimensions: joint activities, objectives, methods, and participation goals. Use of tools like the LINE application supported effective two-way communication. Regression analysis identified saltwater intrusion as the only statistically significant ($p < .05$) negative factor affecting the level of participatory communication.

Key recommendations include: 1) promoting participatory communication at all levels using clear, accessible, and technology-appropriate methods; 2) integrating quality standard promotion (GAP, GI) with local wisdom preservation; and 3) managing saltwater problems through a systematic approach that involves farmers in resource management for sustainable development.

Keywords: participatory communication, agricultural extension, durian, collaborative farmers, Nonthaburi

*School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University